

Zakres materiału do diagnozy z WOSu w klasie II

Życie społeczne – formy, prawidłowości, instytucje;

- ∨ określenie, czym różnią się od siebie zbiorowość, społeczność, społeczeństwo i wspólnota
- ∨ wyjaśnienie znaczenie następujących terminów socjologicznych: struktura społeczna - status - rola - warstwa
- ∨ zdefiniowanie pojęcie grupy społecznej i zaproponować różne kryteria ich klasyfikacji
- ∨ ocenie znaczenie przynależności do różnych grup dla kształtowania się jednostkowej tożsamości
- normy społeczne

Naród, patriotyzm, nacjonalizm;

- ∨ określenie, jak może być definiowane pojęcie "naród"
- ∨ wytłumaczenie, co oznacza "być członkiem narodu" i "być obywatelem państwa"
- ∨ wskazanie różnic między postawą patriotyczną a nacjonalistyczną
- ∨ wyjaśnienie, jakie zagrożenia może nieść ze sobą nacjonalizm, szowinizm, opierając się na współczesnych przykładach

Spółeczeństwo obywatelskie

- ∨ wyjaśnienie, co oznacza termin "społeczeństwo obywatelskie"
- ∨ uzasadnienie, dlaczego aktywność i zdolność samoorganizacji obywateli jest warunkiem trwałości demokracji
- ∨ wymienienie różnych form uczestnictwa obywateli w życiu publicznym
- ∨ wyjaśnienie, jaką rolę odgrywają wartości w życiu i działaniu publicznym
- ∨ przedstawienie życia publicznego jako forum debaty, której uczestnicy bronią różnych wartości i interesów
- ∨ wytłumaczenie, jaką rolę odgrywają stowarzyszenia w społeczeństwie obywatelskim
- ∨ wyjaśnienie, jakie są cele, obszary zainteresowań i sposoby działania związków zawodowych
- ∨ przedstawienie rolę ruchu związkowego w najnowszej historii Polski
- ∨ wytłumaczenie, dlaczego pluralizm polityczny jest istotnym elementem demokratycznego ładu

Państwo z zasadami

- ∨ przedstawienie różne źródła i formy władzy
- ∨ wyjaśnienie, czym jest państwo i jakie funkcje pełni
- ∨ wyjaśnienie znaczenie suwerenności ludu jako zasady leżącej u podstaw demokracji
- ∨ przedstawienie różnych sposobów rozumienia słowa "polityka"
- ∨ rola ideologii w życiu politycznym, wyjaśnienie terminów: prawica, lewica, konserwatyzm, liberalizm, socjalizm, socjaldemokracja, populizm
- ∨ wskazanie różnic między władzą uprawnioną i nieuprawnioną
- ∨ uzasadnienie poglądu, że władza zawsze powinna być ograniczona
- ∨ wyjaśnienie, na czym polegają "rządy prawa"
- ∨ wytłumaczenie, co to jest trójpodział władz i jakie jest jego znaczenie dla ograniczania i kontrolowania władzy
- ∨ różnice między demokracją wyborczą a konstytucyjną, dlaczego we współczesnej demokracji tak wielkie znaczenie mają ograniczające wolę większości nienaruszalne prawa mniejszości
- wyjaśnienie, czym jest konstytucja i jakie są jej zasadnicze funkcje

Droga do demokracji konstytucyjnej

- ∨ charakterystyka demokracji bezpośredniej na przykładzie ustroju starożytnych Aten
- ∨ ewolucja terminu "republika" na przykładach historycznych i współczesnych
- ∨ rola prawa rzymskiego w tradycji europejskiej
- ∨ znaczenie chrześcijaństwa dla rozwoju idei państwa prawa i demokracji
- ∨ wpływ myśli oświeceniowej na kształtowanie się podstaw współczesnej demokracji
- ∨ znaczenie wydanie francuskiej Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela
- ∨ proces kształtowania się monarchii parlamentarno-gabinetowej w Anglii
- ∨ główne zasady ustroju konstytucyjnego Stanów Zjednoczonych ze szczególnym uwzględnieniem roli Sądu Najwyższego
- ∨ polskie tradycje demokratyczne
- ∨ najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja i wyjaśnić, jakie było znaczenie jej uchwalenia
- ∨ porównanie państwa zawartych w konstytucjach II Rzeczypospolitej

Modele państwa demokratycznego

- ∨ omówienie roli referendum we współczesnych demokracjach konstytucyjnych
- ∨ scharakteryzowanie odmiennych systemów wyborczych i wskazanie ich mocnych i słabych stron
- ∨ wytłumaczenie, czym jest partia polityczna i jaką rolę odgrywa w demokracji przedstawicielskiej
- ∨ przedstawienie na wybranych przykładach zasady funkcjonowania życia politycznego w systemie dwu- i wielopartyjnym
- ∨ różne możliwości kształtowania relacji między władzą ustawodawczą i wykonawczą w państwach dem.
- ∨ porównać rolę odgrywaną przez głowę państwa w systemie prezydenckim i systemie parlamentarnym
- ∨ określić, jakie zadania realizuje rząd i jakie mogą być jego kompetencje
- ∨ wytłumaczyć, na czym polega niezależność władzy sądowniczej
- ∨ omówić rolę referendum we współczesnych demokracjach konstytucyjnych

Dlaczego sama konstytucja nie wystarczy?

- ∨ wyjaśnić znaczenie terminów "fasyzm", "nazizm" i "komunizm" oraz wskazać istniejące między nimi różnice
- ∨ porównać uprawnienia władzy i obywatela w reżimach totalitarnych i autorytarnych
- ∨ wykazać fikcyjność procedur demokratycznych i fasadowość konstytucji w państwie totalitarnym
- ∨ scharakteryzować system władzy w państwie totalitarnym ze szczególnym uwzględnieniem roli monopartii
- ∨ omówić na przykładzie PRL-u, jak łamane były prawa człowieka w państwie komunistycznym
- ∨ przedstawić i zilustrować przykładami różne drogi przechodzenia od totalitaryzmu do demokracji
- ∨ wskazać zasadnicze problemy i dylematy towarzyszące takiej transformacji (problem rozliczenia z przeszłością, konieczności przeprowadzenia radykalnych reform ekonomicznych, wysokich kosztów społecznych transformacji itp.)
- ∨ określić znaczenie kontekstu kulturowego dla dobrego funkcjonowania demokracji (kraje postkolonialne, kraje islamu)